

TILGJENGELIGE, TØFFE OG TRYGGE?
FOREBYGGING AV KRIMINALITET PÅ INTERNETT

INNHold

- s 3 Forord
- s 4 Innledning
- s 5 Kafédialog som metode
- s 6 Tilgjengelige, sosiale og oppdaterte
- s 7 Andre normer på digitale arenaer?
- s 8 På grensen til det ulovlige
- s 10 Forskjeller mellom kjønn
- s 11 Ekstremisme og hatprat
- s 12 Norm- og regelbrudd
- s 13 Hvem har ansvaret?
  - Vi har selv et ansvar
  - Tunge saker å etterforske
- s 17 Ungdoms forslag til god forebygging
- s 18 Ungdomskampanjen «Nett er fett. Men det finnes ingen slett.»
- s 19 Oppsummering

FORORD

Hva kjennetegner ungdommers nettbruk? Hva oppfatter ungdommer selv som lov og ikke lov, og hva er utfordringer på nettet og i sosiale medier? Temaet for denne rapporten er norm- og lovbrudd blant ungdom på digitale arenaer, og hva ungdom selv, politiet og fagfolk som arbeider med ungdom, kan gjøre for å forebygge kriminalitet på nettet. Rapporten er basert på tre kafédialoger med ungdommer og voksne i Groruddalen våren 2013. Både gutter og jenter i alderen fra 12 til 18 år deltok. Deltakerne var ungdommer fra ungdomsrådene fra forskjellige bydeler i Groruddalen og deres venner og ungdommer som ble rekruttert via Felteamet Alna. SaLTo-koordinatorene i Groruddalen, Stovner Frivillighetssentral, Enhet for ungdom, kultur og nærmiljø i bydel Stovner, barnevernstjenesten i bydel Stovner, det byomfattende osloprosjektet *Jenter som ofre og lovbrøyttere*, Felteamet Alna og Redd Barna deltok på kafédialogene.

Vi vil takke alle som deltok på kafédialogene og bidro med erfaringer, engasjement, råd og tanker om hvordan unges digitale hverdag kan bli en naturlig del av å forstå ungdoms sårbarhet, muligheter og risikoer i sin hverdag. Takk til bydel Stovner, som stilte med lokaler, og en spesiell takk til SaLTo-koordinatoren på Stovner for koordinering av kafédialogene og aktiviteter rettet mot ungdom som fulgte i kjølvannet av kafédialogene.

Vi håper rapporten kan bidra til økt engasjement for å øke unges ansvarsfølelse på nettet og gi barn bedre beskyttelse. Vi håper også rapporten inspirerer flere til å ta unges erfaringer og meninger mer på alvor i arbeidet med å forebygge ungdomskriminalitet på nettet og ellers.

Til slutt rettes en spesiell takk til Justisdepartementet, som har finansiert prosjektet, og som også innvilget midler til egne aktiviteter av og for ungdom. Det har resultert i kampanjefilmer om identitetstyveri og selvpresentasjon på nettet, som ungdom vil bruke sosiale medier og internett til å dele og spre for å øke oppmerksomhet om trygg og ansvarlig nettbruk.

Oslo, november 2013

«Nettgruppen»

SaLTo i Groruddalen,

Felteamet Alna, det byomfattende osloprosjektet *Jenter som ofre og lovbrøyttere* og Redd Barna

Første kafédialog ble gjennomført og oppsummert av Idebanken.

Rapporten er skrevet av: Silje Berggrav og Kaja Hegg
Faktabokser om lovgivning er skrevet av: barneadvokat Thea Totland
Forsidefoto: Magnus Ross
Grafisk design: Brød&tekst, www.brodogtekst.no

Bildene er illustrasjonsfoto. Personer som er avbildet er ikke identiske med personer som omtales i rapporten.

ISBN- nummer: 978-82-7481-200-0

Foto: Magnus Ross

INNLEDNING

Unge mobil- og nettbruk er en helt naturlig og positiv del av barn og unges sosiale liv. Unge bruker sosiale nettsamfunn til å dele innhold, kjøpe varer og tjenester og til å oppleve tilhørighet og fellesskap. Unge bruk av digitalt innhold og sosiale tjenester på nettet er først og fremst positivt. Forskning om unges medievaner viser at unge håndterer risikable situasjoner på en god måte, og at deres sosiale kontaktflate digitalt stort sett gjenspeiler deres sosiale liv ellers. Det er ikke grunn til å tro at det er vesentlig flere alvorlige norm- og lovbrudd på nettet enn ellers.

Det finnes imidlertid ikke noen god oversikt over hva slags norm- og regelbrudd som foregår i sosiale nettsamfunn, lukkede grupper og andre kommunikasjonskanaler blant unge på nettet. Videre registrerer ikke politiet statistikk om ungdom og nettrelatert kriminalitet. Vi har heller ikke nok kunnskap om ungdoms deltakelse i og tilhørighet til uønskede miljøer og fellesskap, som igjen kan trigge kriminelle handlinger og norm- og regelbrudd. Videre er sammenhengen mellom hatefulle ytringer på nettet og risikoer for norm- og lovbrudd heller ikke avklart og oversiktlig.

Rapporten *Tilgjengelige, tøffe og trygge? Forebygging av kriminalitet på internett* er et resultat av et samarbeidsprosjekt som ble initiert av SaLTo-koordinatoren i bydel Stovner. SaLTo-koordinatoren fikk, i etterkant av en Redd Barna-kampanje om «date rape» etter et nettmøte, henvendelser fra ansatte i skolen og i fritidssektoren om hvordan de skulle håndtere unges risikofull atferd på nettet. Henvendelsene tydet på usikkerhet om hva som foregår i de unges nettkommunikasjon, og om hvordan man som ansatt bør håndtere identitetstyverier, trusler, mobbing, hets og trakassering som skjer i sosiale nettsamfunn og på nettet ellers. SaLTo-koordinatoren på Stovner etablerte en arbeidsgruppe, «nettgruppen», som involverte prosjektlederen for det byomfattende osloprosjektet *Jenter som ofre og lovbrøyttere*, Felteamet Alna, forskjellige ungdomsråd i Groruddalen, Enhet for ungdom, kultur og nærmiljø i bydel Stovner, Stovner videregående skole, andre SaLTo-koordinatorene i Groruddalen og Redd Barna. «Nettgruppen» var fra begynnelsen av enige om at det var nødvendig å innhente innspill fra ungdom selv dersom man skulle få innblikk i unges risikotaking på nett og hvordan man kan øke unges ansvar for egne handlinger på internett. Denne rapporten bygger på kafédialogmøter mellom ungdom og de involverte i «nettgruppen» og andre fagpersoner som arbeider direkte med ungdom i Groruddalen.

KAFÉDIALOG SOM METODE

Våren 2013 gjennomførte «nettgruppen» tre kafédialoger med ungdom fra tre bydeler i Groruddalen, Enhet for ungdom, kultur og nærmiljø i bydel Stovner, SaLTo-koordinatorene, ansatte i skolen, barnevernet og barnevernvakten, Felteamet Alna, Stovner frivillighetssenter og Redd Barna. På det andre møtet deltok det også representanter fra Stovner politistasjon. Ungdom ble rekruttert via ungdomsrådene, venner og Felteamet Alna. Det var ungdom i alderen fra 12 til 18 år som deltok, og både gutter og jenter var til stede på møtene. En gruppe ungdommer deltok på samtlige tre møter, mens det på hvert av møtene kom innom nye ungdommer.

Til hvert kafédialogmøte ble det utarbeidet ulike temaer som ble diskutert, og ungdommer og voksne ble delt inn i ulike grupper som skulle dele erfaringer, tanker og innspill. Det ble lagt til rette for at hver gruppe diskuterte hvert tema i 15–20 minutter før hver gruppe måtte bytte bord. Hvert kafédialogmøte ble avsluttet med oppsummeringer av innspill, og ungdommene ble bedt om å rangere innspillene etter hva de oppfattet som viktigst.

På det første kafédialogmøtet ble det tilrettelagt for deltakelse og innspill knyttet til følgende temaer:

- Hva kjennetegner unges nettbruk – hva gjør dere, og hva er bra?
- Hva er utfordringer og dilemmaer knyttet til nettet og sosiale medier?
- Kriminalitet – hva er lov og hva er ikke lov på nettet?
- Forebygging – hva vil være lure og gode tiltak og metoder?

På andre kafédialogmøter valgte «nettgruppen» å konsentrere seg om fire tematiske områder som ungdom og ansatte mente var viktige å utdype, og der det var viktig å jobbe forebyggende.

- Mobbing – hva er det, og hvordan kan det forebygges?
- Ekstremisme og religiøse ytringer – eksempler og hvordan unge håndterer det.
- Seksualisering, kroppspress og seksuelle overgrep – hvordan forebygge?
- Identitetstyveri og misbruk av andres bilder og personlig informasjon – hvor går grensen mellom et uskyldig «facerape» og et skadelig identitetstyveri, og hva kan gjøres for å forebygge det?

På det siste kafédialogmøtet utfordret vi både ungdom og voksne til å gi innspill på hvilke virkemidler de mente ville være effektive i arbeidet med å øke unges kunnskap om hva som er lov og ikke lov på nettet, og hvordan man kan påvirke holdninger til egen og andres atferd på nettet. I hovedsak uttrykte ungdommene behov for tiltak rettet mot å forebygge skadelig digital mobbing.

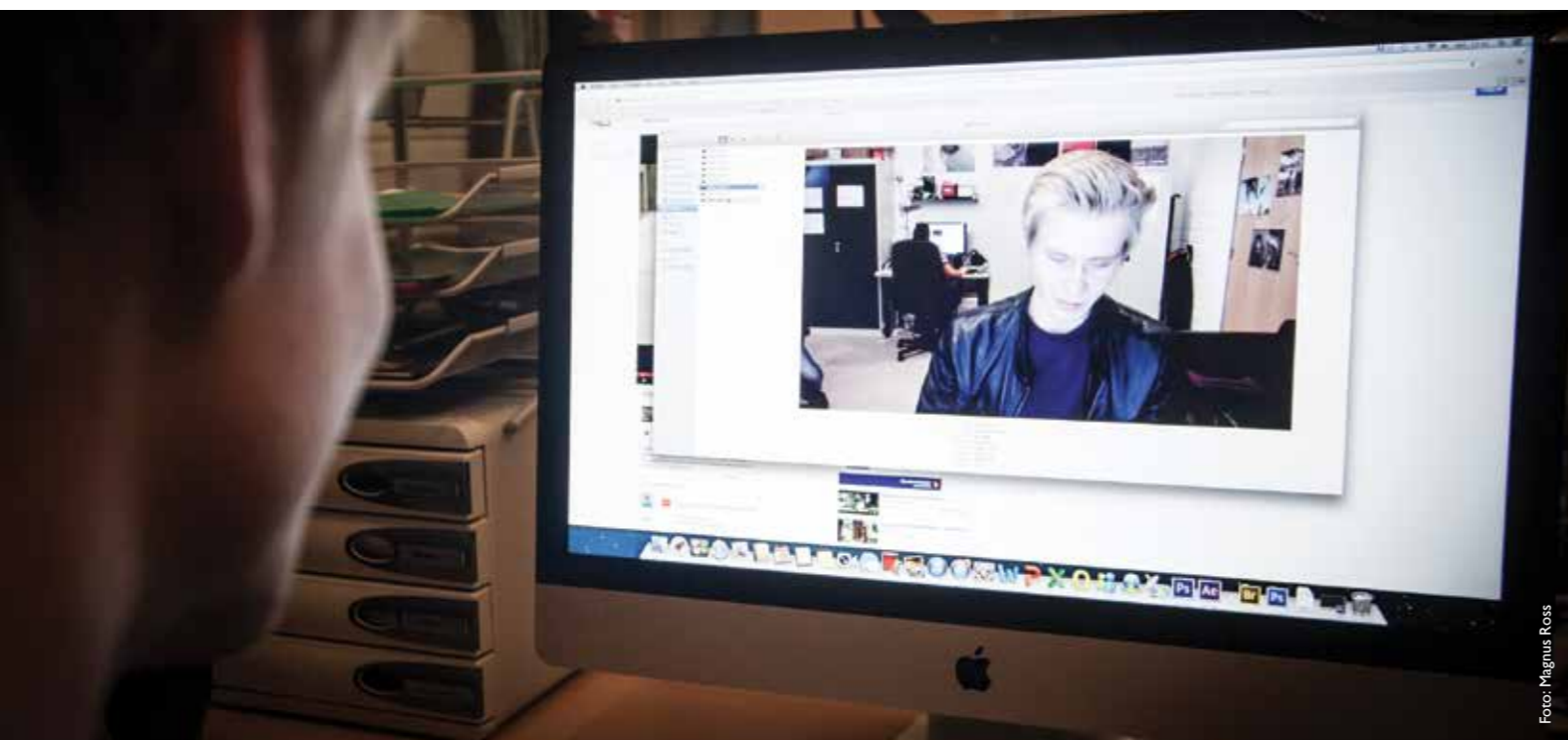

Foto: Magnus Ross

Det som er straffbart offline er straffbart på nettet

TILGJENGELIGE, SOSIALE OG OPPDATERTE

Ungdommene beskrev nettbruken som en helt naturlig og positiv del av øyeblikket og hverdagslivet. De er koblet på utallige nettverk og sosiale medier til enhver tid, som Facebook, Instagram, Twitter, Kik Messenger, Skype og Snapchat. De utforsker stadig nye sosiale møteplasser og bruker stadig nye apper for å sende SMS og kommunisere gratis. Det sentrale er å ha det gøy, treffe venner og kjente og dele innhold – alt fra YouTube-klipp til egne bilder og innhold de har laget selv. Ungdommene fortalte også at de deler like mye bilder som tekst.

Da vi ba dem om å rangere hva de selv mener er mest verdifullt med internett og sosiale medier, svarte de i prioritert rekkefølge:

- Tilgjengelighet
- Enklere å bli oppdatert på hva venner driver med
- Lett å hente informasjon
- Erstatte TV
- Du får innsikt i ting du ellers ikke ville visst noe om
- Fint å kommunisere med folk på lang avstand, holde kontakt med folk i hjemlandet

Facebook er i en særstilling som det sosiale mediet de fleste deltar på. Ungdommene i kafédialogen hadde mye positivt å si om Facebook:

- Gir informasjon og kommunikasjon med venner. Hvem har bursdag, hvem skal på trening, skal vi møtes?
- Informasjon fra skolen og trenere
- Globalisering: Man kan spre nyheter
- Utvide ytringsfriheten
- Gratis
- Man er tilgjengelig rett etter skolen
- Det er lettere å holde kontakt med gamle klassekamerater og folk man ikke treffer så ofte lenger

De unge selv ga uttrykk for at deres bruk av digitale medier først og fremst er en berikelse i hverdagen. Ungdommene som deltok på kafédialogen, mente de voksne er altfor opptatt av å snakke om det som er negativt med sosiale medier og internett, og at hver gang voksne snakker om nettvett, dreier det seg om å unngå negative ting på nettet.

Foto: Magnus Ross

ANDRE NORMER PÅ DIGITALE ARENAER?

Vi tøyser grensene på nettet

Ungdommene delte sine erfaringer med hva de ser på som utfordrende i sin hverdag på nettet. Ungdommene beskriver måten å omgås med venner og bekjente på nett på som tøffere og annerledes enn ved møter ansikt til ansikt. Ungdommene beskrev at bitching forekommer blant mange jenter, mens trolling, som går ut på å lure, tulle og skape reaksjoner hos den som blir «trollet», til stadighet skjer blant både gutter og jenter, og at det er morsomt. De skilte dette fra hating, som er direkte mobbing og plaging av andre, og som også gjerne pågår i åpne kommentarfelt på for eksempel Facebook.

Likevel var det en påfallende enighet blant deltakerne om at omgangsformen på nettet bare er sånn, og at det ikke går an å endre på den. Som én ungdom påpekte, finnes det ingen ordstyrer som stanser stygge kommentarer og krangling mellom ungdommer i sosiale medier.

Man må tåle en støyt, ellers overlever man ikke. Man må være sterk. Er man i krangel, må man tåle kommentarer.

En krangel kan lett vokse på nett. Det er lettere å være frekk.

På nettet blir alle tøffe, fordi man ikke trenger å være redd for å få slag.

Den tøffe sjargongen forutsetter at man har evnen til å skille tull fra alvor. Ofte er det vanskelig å skille sarkastisk innhold fra det som er alvorlig ment og det gjør det vanskelig å forstå situasjonen.

Det er ikke alltid lett å skille sarkasme og ironi fra seriositet, hva folk egentlig mener.

Ungdom ga eksempler på at ungdom som ikke var så språkdyktige, lett kunne bikke over den hårfine balansen og si ting som blir oppfattet som mobbing. Videre blir jenter som åpenlyst søker etter oppmerksomhet, oppmuntring og sympati, sett ned på, fortalte ungdommene.

Flere fortalte også at de selv kunne ta seg nær av negative kommentarer, men at man stort sett ikke brydde seg om den tøffe måten å kommunisere på. Men de sa samtidig at det sikkert var tøft for personer som var nærtakende:

Hvis man har dårlig selvtillit, er det lett å ta mange negative kommentarer til seg.

At «facerapes», som går ut på å lage oppdatering på andres profiler, er vanlig og sosialt akseptert, tyder på at unge tester grensene på nettet. Ungdommene ga eksempler på at de selv hadde gått inn på andres profiler og skrevet tullestatuser, og at de til gjengjeld hadde hatt hyggelige «facerape»-opplevelser. Flere fastslo at det er morsomt, hyggelig og et tegn på positiv oppmerksomhet. De ga eksempler på hvordan de selv har gått inn og skrevet morsomme kommentarer på andres profiler, og/eller at andre har gjort morsomme ting på deres profiler. Ungdommene fortalte også at dette ble brukt i flørt og utprøvingssituasjoner.

Noen laget en profil med mitt navn og bilde, men det var bare komisk, fordi det ikke var lagt ut noe innhold på siden. Jeg syntes ikke det var nødvendig å si fra til noen voksne om det.

Jeg kan lage falsk profil for å få ut privat informasjon som venninnen min ikke vil fortelle til meg, men til andre. Jeg kan få ut hemmelig informasjon.

Facerape ... det er jo hyggelig!

Vi spurte ungdommene om de kunne gi eksempler på at det ikke er greit å legge ut meldinger i andres navn. Ungdommene var entydige på at det finnes eksempler på «facerapes» som går over grensen, for eksempel det å gjøre narr av andres religion eller utseende eller å omtale en persons familiemedlemmer på en negativ måte.

STJELE IDENTITET

Det er ulovlig å benytte en annens identitet for å oppnå en uberettiget vinning (som betyr at man tjener noe på det) for seg selv eller andre, eller for å påføre en annen tap eller ulempe.

Det innebærer at enten hensikten er å gjøre livet surt for noen eller for å skaffe penger, er det straffbart. Straff kan være bot eller fengsel inntil 2 år.

PÅ GRENSEN TIL ULOVLIG?

Terskelen for å bruke trusler er lavere på nettet enn ellers, og det kan være vanskelig å vite når det er snakk om en reell trussel, og når det kan være snakk om mobbing. Særlig gjelder dette når dialogen foregår på nettet og man ikke samtidig kan se avsenderens ansiktsuttrykk eller kroppsspråk.

Svært mye av denne dialogen foregår også på arenaer der voksne ikke deltar eller ikke vet hva som foregår. En lærer uttrykte det slik:

Elevene er utrolig mye på Facebook og andre sosiale medier. De kan ikke grensene. Det er vanskelig og utfordrende for oss voksne. De er alltid på mobilen, sender bilder og holder på. Vi har opplevd at elever mobber både hverandre og lærere. Det kan være snakk om alvorlig sjikane. Når noen trækker over grensene, hvordan går vi som voksne inn i det?

Ungdommene var ikke helt sikre på om de skulle definere mobbing, ryktespredning og trusler som ulovlig. Nettopp fordi man er forventet å tåle en tøff tone på nett, er det vanskelig å si når en krenkende kommentar går over grensen og er ulovlig. En rekke av ungdommene hadde selv opplevd å bli krenket eller mobbet, både på nett og utenfor. Enkelte innrømmet også selv å ha skrevet ting andre kunne oppleve som mobbing. På nettet kan den som føler seg krenket, ta igjen med samme mynt – og konflikten eskaleres. Samtidig fortalte ungdommene at det å håndtere frekke anonyme spørsmål på en smart og frekk måte kunne generere positiv oppmerksomhet og mange «likes». På det siste kafédialogmøtet var ungdommene entydige på at kampanjer rettet mot ungdommer flest må ta opp mobbing på nettet.

På spørsmål om hva som er den største utfordringen på nettet og i sosiale medier, nevnte flere muligheten til å være anonym. De påpekte at det er flere problematiske sider ved nettets natur, som muligheter for anonymitet og at det kan være vanskelig å oppfatte tonen når man ikke snakker ansikt til ansikt.

Flere ungdommer forteller om anonyme nettsted, for eksempel Formspring eller ask.fm, der man kan stille hverandre spørsmål anonymt.

TRUSLER

Selv om mange kan fremsette trusler på nett uten at dette er alvorlig ment, kan det oppleves som svært skremmende og invaderende for den som mottar trusselen.

Det er straffbart å true med en straffbar handling. (Jeg skal banke deg opp, drepe deg, publisere de nakenbildene jeg tok av deg etc.) Dersom trusselen fremkaller en alvorlig frykt og det straffbare vedkommende truer med har en strafferamme på over 6 måneder, kan vedkommende dømmes til 3 års fengsel.

Dersom trusselen er spesielt alvorlig (skjerpende omstendigheter) kan inntil 6 år idømmes. Det er også straffbart å medvirke til at trusler fremsettes.

Det sondres ikke mellom trusler fremsatt offline og online. Det er trusselens alvorgrad som er det avgjørende, ikke hvor de er fremsatt.

RASISME

Det er straffbart å fremsette rasistiske ytringer på nettet. I 2002 ble redaktør av medlemsblad for organisasjonen Vigrid funnet personlig ansvarlig for innholdet i bladene. Dette ble funnet å representere straffbare rasistiske ytringer, jf. strl § 135a. Utsagnene skal vurderes samlet og sett i sammenheng med ordbruk og innhold både i trykte blader og på internett.

Dette viser at forbudet mot rasistiske ytringer er reell og at det kan få konsekvenser for den som fremsetter disse.

MOBBING

Tradisjonelt har mobbing foregått i skolegården eller på skoleveien. I dag kan mobbing foregå på flere arenaer og den er langt mer sofistikert enn tidligere. Mobbing kan arte seg på flere ulike måter, og det er glidende overgang mellom mobbing, ryktespredning, hatefulle ytringer og trusler. Mobbing kan også være en kombinasjon av alle disse.

I hvilken grad mobbing er straffbart avhenger av alvorlighetsgrad og intensitet (se det som står skrevet om dette ovenfor)

Formspring – det er det verste mobbestedet ever!

Det er lettere å mobbe når man kan være anonym, man føler at det er ikke jeg som sier noe, man kan si hva man vil.

Det burde ikke være lov å være anonym på nettet.

En annen måte å mobbe er gjennom ryktespredning, og det skjer raskt. Ungdommene beskrev videre at digitale arenaer blir brukt til å holde andre utenfor.

Man kan bli utestengt; at du ikke blir invitert til noe som skjer. Folk kan gjøre det bevisst, la være å inkludere deg. Det er leit når det skjer.

Flere av ungdommene på kafédialogen fortalte at de hadde opplevd å få svært sårende og krenkende kommentarer på nett:

Jeg har blitt mobbet for navnet mitt, for høyden min, for størrelsen min. De mobbet meg for hva jeg spiste, hvordan jeg kledde meg, og hvordan jeg gikk. De sa at jeg luktet, at jeg ikke var smart, at jeg var fattig. De beskyldte meg for å baksnakke andre og sa at jeg ikke hadde ekte venner.

Jeg var den eneste mørkhudede, og ble mobbet av hele skolen, ikke bare på trinnet. Det gikk rykter på skolen om at jeg var hore og drev med selvskading.

RYKTESPREDNING

Mennesker har til alle tider spredt rykter. Det trenger ikke å være straffbart i lovens forstand, men det er kanskje moralsk uforsvarlig eller til og med forkastelig. Et rykte trenger ikke nødvendigvis være falskt eller hatefullt. Men det ligger i begrepet at det for eieren av informasjonen ikke er ønskelig at budskapet spres. Det innebærer et tillitsbrudd å spre et rykte.

Ryktespredning kan foregå på en slik måte at det innebærer en krenkelse av privatlivets fred. Rykter kan, særlig om de er falske, også være ærekrenkende.

Jeg kjenner flere som har fått skjellsord på grunn av nasjonalitet og hudfarge. Mye skjer mellom oss utlendinger, det er ikke nødvendigvis mellom nordmenn og utlendinger. Selv om de selv har mørk hudfarge, mobber de.

Mobbing kan handle om alt fra kroppsbygningen din, at du er lubben, for tynn, til måten du snakker på, hva du har på deg. De leter etter feil.

Mobbing kan føre til selvskading. Man føler seg alene og ensom.

En annen ting ungdommene mente var utfordrende, men som de var usikre på om var ulovlig, er at andre stjal bilder av deres og brukte bilder på nettsted som tilhørte andre. De har opplevd at voksne som de ikke kjente, har brukt deres bilder og lagt dem inn på egne Facebook-sider og på blogger.

Det er ikke noe gøy å finne bilder av seg selv, eller at andre deler bilder uten tillatelse.

Å dele bilder skjer hele tiden. Det er ikke noe du kan gjøre noe med.

Ungdom viser at de har god kompetanse i å håndtere misbruk av informasjon;

Noen laget en blogg med falsk profil. Jeg la ut bloggen på Facebook-siden min og informerte alle om at det ikke var min blogg, og oppfordret alle til å rapportere til nettansvarlige.

Ungdommene ufarliggjør handlinger som oppleves sårende og krenkende, og som de mener kan grense til å være på kant med det som er lov.

Foto: Magnus Ross

FORSKJELLER MELLOM KJØNN

Flere, både av ungdommene selv og de voksne som jobber tett på ungdommene, mente det er klare kjønnsforskjeller i atferden på nettet. De hevdet blant annet at jentene ofte kan være verre enn guttene til å mobbe og starte konflikter på nettet. Mens det blant gutter oftere kan dreie seg om trusler om vold, kan jentenes konflikter ofte være mer skjulte, pågå over tid og være sammenblandet med sjalusi.

Det er mer skjulte konflikter og bitching blant jentene på nettet. Konflikten varer lenger med jenter, de er mer hårsåre.

Det blir mer konflikter og sjalusi blant jenter, for eksempel kjæresteuenigheter.

Blant guttene dreier det seg mer om trusler om vold.

Særlig jentene syntes det er altfor mye press om å se ut på en spesiell måte, men også guttene opplever dette.

Det er mye mer press for jenter på utseende, hår, kropp, klær. Du blir kritisert for alt. Det er ikke noe koselig når du kommer på skolen uten sminke, og får meldinger om at du ser ut som en narkoman.

Man kan ikke være seg selv.

Det eneste du ser på TV, er tynne damer med store pupper. Jenter ned i 11–12-årsalderen blir jo påvirket.

Alle manipulerer bilder. De fleste jentene nekter å legge ut bilder av seg selv før de har photoshoppet dem. De blir mobbet hvis de ikke har gjort en bra jobb med bildene.

Vi skal se sånn og sånn ut. Være tynne, men samtidig ha store former.

HM har Beyoncé på plakatene. Det er greit, hun er pen, men hvorfor skal hun diktere utseende til unge jenter? De burde ha folk som ser mer «average» ut, i reklamene sine.

Noen mente derimot at presset på utseende gjelder for begge kjønn, men at det likevel er en forskjell.

Både gutter og jenter får beskjed om at de er feite.

Gutter skal være veltrente, men gir nok litt mer f.

EKSTREMISME OG HATPRAT

Hatprat er et annet ord for hatefulle ytringer. Hatprat er tekster, ord, bilder og symboler som blir brukt for å spre hat og trusler og oppfordre til vold mot en person eller gruppe basert på deres antatte eller reelle gruppetilhørighet. Hatprat retter seg gjerne mot homofile, kvinner og etniske og religiøse grupper.

En av de voksne deltakerne i gruppen fortalte at blant ungdommene hun jobber med, opplever hun stadig overraskende tilfeller av bruk av religiøse symboler på en påtrengende måte. Tilsynelatende helt vanlig ungdom som har framstått som moderate, legger plutselig ut ekstremistiske bilder eller tekst på Facebook-profilen sin. Det kan for eksempel være et bilde av en person med tildekket ansikt og maskingevær, og et sitat om at vedkommende er villig til å dø for islam. Hun kommenterte:

Da er det noe du ønsker å signalisere. En slik profil er i seg selv ikke kriminelt, men det bikker opp mot en risiko for ekstreme handlinger. Det vitner i tillegg om sterkt manglende forståelse for sosial atferd på nettet. Disse ungdommene ville ikke stilt seg opp på Stovner senter med turban og AG3. Men de ser ikke ut til å forstå at de er mye mer offentlig synlige på nettet.

Vi spurte ungdommene på kafédialogen: Hvordan ville dere reagert på slike profiler?

Jeg ville latt det gå. Folk drar den lenger på nett. Det er deres liv, de bestemmer selv. Jeg ville ikke sagt noe før de eventuelt gjør noe galt.

Det er vanskelig å få folk med slike holdninger til å skifte mening.

Jeg tror det bare utløser en diskusjon om temaet. Man sier ikke fra til utenforstående.

Hvis det blir rapportert, så er det bare hvis det gjelder trakassering av enkeltpersoner. Men det burde kanskje rapporteres.

Mange av de som legger ut ekstreme ting om hvordan man skal leve livet sitt, er dobbeltmoraliske. De hevder de er religiøse, på Facebook, men oppfører seg annerledes i virkeligheten.

Dissing av homofile og alt sånt. Det blir som mobbing.

Personen selv som utsettes for hatprat, har ansvar for å rapportere. Men egentlig har kanskje alle som ser det, et ansvar.

HATEFULLE YTRINGER

Beslektet med trusler er hatefulle ytringer. Dette fordi det hatefulle i seg selv kan oppfattes som truende. Hatefulle ytringer kan være ærekrenkende og omfattes da av straffeloven § 246. Slike ærekrenkelser kan lede til bøtelegging eller fengsel i inntil 6 måneder.

Dersom ytringene er egnet til å skade en annens gode navn og rykte, eller utsetter vedkommende for hat, ringeakt eller den tilliten vedkommende er avhengig av i sitt arbeid, kan straffeloven § 247 komme til anvendelse. Strafferammen er inntil ett års fengsel eller bøter. Straffebestemmelsen trekker frem som skjerpende at ærekrenkelsen er fremsatt i trykket skrift eller i kringkastingssending og strafferammen er da fengsel inntil 2 år.

Hatefulle ytringer fremsatt på internett kan sammenlignes med kringkasting, fordi ytringene kan nå svært mange forskjellige mennesker. Det er en ekstra belastning for den som utsettes for hatefulle ytringer på nett, at de ikke vet hvem som har sett ytringene og at det heller ikke er kjent i hvilken grad de er delt med andre. Det kan være vanskelig å få slettet uønsket materiale på internett.

EKSTREMISME

Ekstremisme på nett kan arte seg som f.eks rasisme eller som hatefulle ytringer. Det kan i så fall være straffbart. Enda mer alvorlig er det om ekstremismen viser seg i form av at folk oppfordres til straffbare og voldelige handlinger, f.eks i fremmedfryktens eller i religionens navn. Dersom man planlegger terrorhandlinger, kan dette straffes med inntil 12 år.

Foto: Lisbeth Michalsen

NORM- OG LOVBRUDD

Vi spurte ungdommene: Hvor går grensen mellom tull og alvor?

Falske profiler er humor. Men det er alvorlig hvis de brukes til mobbing eller trakassering – og deles videre på Facebook eller andre steder.

Det er alvorlig hvis du krenker privatlivet, viktige og personlige ting og har fått den andre til å gi ut informasjon på falske premisser. Det tror vi ikke er lov.

Det er alvorlig hvis det påvirker deg på en dårlig måte.

Ungdommene ble utfordret til å fortelle om hva som ikke er lov på nettet. De fleste deltakerne ga uttrykk for at det vanligste lovbruddet er å publisere bilder og informasjon om andre uten å innhente tillatelse. Andre lovbrudd ungdommene var kjent med som foregår på nettet, er:

- Trusler
- Trakassering
- Publisering av informasjon uten tillatelse
- Identitetstyveri
- Spredning av ulovlige filmsnutter (pornografi)
- Piratkopiering
- Hacking
- Salg av tyvegods
- Stjeling av identitet
- Rekruttering til terror
- Krenking av frihet

PIRATKOPIERING

Mange laster ned musikk og film uhemmet fra internett. Dette er kopiering av åndsverk uten tillatelse fra rettighetshaver. Piratkopiering er en form for tyveri fra den/de som har skapt åndsverket og har aldri vært lovlig. Det har imidlertid vært vanskelig å avsløre hvem som driver med dette. Fra juli 2013 har dette blitt lettere ved at også IP-adressene til «Hvermannsen» nå kan innhentes dersom det er mistanke om piratkopiering.

HACKING

En hacker er en som gjør innbrudd i et datasystem eller datanettverk. Det kan muligens oppleves som spennende og uskyldig at man fra sin egen pc kan komme seg inn andres datanettverk, men hacking gjør stor skade. Samfunnet bruker store summer på å beskytte seg mot virus og hacking. Ifølge straffeloven § 145 er det straffbart å uberettiget skaffe seg adgang til data eller programutrustning som er lagret eller som overføres ved elektroniske eller andre tekniske hjelpemidler.

SELGE TYVEGODS

Det er straffbart å selge tyvegods uansett hvilken arena man velger for dette.

PROSTITUSJON

I Norge er det forbudt å kjøpe sex, men ikke å selge sex. Tanken er at forbudet ikke skal ramme de som allerede er «ofre», men kun ramme brukerne av prostitusjon. Det er følgelig ikke lov å kjøpe seksuelle tjenester verken offline eller online. Loven gjelder også norske statsborgere i utlandet.

HVEM HAR ANSVARET?

De voksne er verst.

Det overordnede perspektivet for kafédialogen var: Hvem skal gjøre hva for at det skal bli bedre? Vi voksne aner lite om hva som foregår, og det har stor verdi å få innblikk i hva ungdommene opplever som problematisk på nett og mobil, og hva de selv tror vil virke. Forebygging av hatprat krever for eksempel en annen tilnærming enn ved seksuelle overgrep, eller identitetstyveri.

En av de voksne deltakerne uttrykte det slik:

Vi lærere er litt rådvile. Vi vil ikke gjøre det verre for de som mobbes, og lurer på når vi skal snakke med rektor. Skal vi bringe foreldre inn når vi kommer over mobbing på nettet, når vi samtidig vet at de involverte risikerer å utsettes for rundjuling hjemme? Ungdom og voksne kan være enige om at vi ønsker oss en helt annen omgangsform på nett og mobil, og vi kan slå fast at mye av det som skrives, er ulovlig. Men hva er lure måter å forebygge på? Og hvilket ansvar har hver enkelt?

«VI HAR SELV ET ANSVAR»

Ungdommene understreket selv sitt eget ansvar og sin egen rolle. De sa at de vet at mye av det de holder på med, er forbudt. De mente også at de selv må ta ansvar

for ikke å mobbe, trakassere eller stjele andres identitet på nett. Når de opplever en krenkelse på nett, må de også selv ta ansvar for å melde fra – men de innrømmet at det ikke alltid er lett.

Barn har selv ansvar for å beskytte seg på nett, logge av og ikke dele passord; vi gjør det likevel. Vi stoler på vennene våre. Dessuten er det viktig at venner har passord – så de kan fikse bilder og annet på profilen din.

Først og fremst er det de det gjelder, som har ansvar for å si fra til den som har gjort noe dumt. Man kan si fra på skolen til en lærer. Man kan slette personen som venn. Eller hvis man kjenner vedkommende godt, kan man snakke med henne/ham. dem .

Flere uttrykte resignasjon og at det er vanskelig å få til endringer.

Dette kan vi ikke få slutt på; det finnes sånne mennesker overalt, og det er ikke lett å vite hva man kan gjøre.

Jeg tror det er vanskelig å forebygge. Det er jo ditt ansvar å logge av og ikke dele passord.

KONTAKT MED MINDREÅRIGE PÅ INTERNETT

Den seksuelle lavalderen i Norge er 16 år. For de over 16 år er det ulovlig å gjøre noe seksuelt med barn under 16 år.

Det er ulovlig å ha seksuell kontakt med barn både offline og online. Det er straffbart å opptre seksuelt krenkende eller ha annen uanstendig atferd i nærvær av eller overfor noen som ikke har samtykket til det eller overfor barn under 16 år. Dette gjelder også på nett gjennom bruk av telefon, internett eller annen elektronisk kommunikasjon sier straffeloven § 201. Et eksempel kan være en person som kommuniserer med et barn under 16 år via webcam og som begynner å blotte seg eller onanere.

Det er ulovlig å produsere, anskaffe, innføre, besitte og overlate eller spre fremstillinger (gjørne bilder eller filmer) av seksuelle overgrep mot barn til andre. Det er også ulovlig å forlede eller lure barn til å la seg avbilde i filmer eller fotografier med seksuelt innhold. Jfr. Strl. § 204a. Med barn menes i denne bestemmelsen personer som er, eller skal forestille barn under 18 år.

Det er ulovlig å skaffe seg selv eller andre sex med barn under 18 år ved å yte eller avtale vederlag. Jfr. strl. 203. Slikt vederlag kan være penger, men også andre goder omfattes. Det er heller ikke lov til å lokke eller lure barn under 18 år til å bli filmet eller fotografert nakne.

Det er også forbudt for en voksen å avtale et møte med et barn under 16 år for ha seksuell omgang eller foreta en seksuell handling med barnet. For at den voksne skal kunne bli straffet, må den voksne ha kommet frem til avtalt møtested eller til et sted hvor han eller hun kan se møtestedet. Jfr. Strl. § 201a. Dette er den såkalte groomingparagrafen.

En voksen kommenterte:

Det virker som dere mener at man skal tåle mye – men da kan terskelen bli veldig høy før man sier fra når man opplever en krenkelse. Er det lett å si fra? Hva skal til for at man sier fra?

Ungdommene svarte:

Vi sier at vi kanskje vil si fra, men det er veldig vanskelig å gjøre det.

Hvis det bare er to personer som er involvert, og ingen andre vet, kan det være vanskelig å si fra. Men hvis flere er vitner, burde flere ta ansvar og si fra, selv om de ikke er direkte involvert.

Det finnes grenser for hva man tolererer. Når folk sier noe støtende til meg, tenker jeg at de er stakkarlige. De har et problem sjøl.

Det beste er om man kan melde tilbake og vise at man ikke bryr seg. Ingen gidder å rakke ned på personer som ikke tar seg nær av det.

IKKE LETT Å SNAKKE MED FORELDRENE

Mange av ungdommene synes det er vanskelig å snakke med foreldrene om det som skjer på nettet og i sosiale medier, spesielt det som kan være problematisk. Flere uttrykte at voksne generelt har et altfor negativt bilde av internett, og at foreldre ofte kan blåse ting opp, ut av proporsjoner. Det kan være pinlig, og det kan ha større konsekvenser hvis foreldrene får høre om usanne rykter som gjelder en selv:

Hvis man har strenge foreldre, gjør de en stor ting av en liten sak.

«Det er en grunn til at jeg ikke er venn med foreldrene mine»

Foreldre skal ikke involveres i småsaker. Ungdom vil ordne opp selv. Mange foreldre gir næring til konflikter, og det blir bare verre. Voksne bekymrer seg uten grunn.

Det er en grunn til at jeg ikke er venn med foreldrene mine.

Hva har foreldre med dette å gjøre? Alt de sier, er «hold deg unna den personen».

Foreldre overbeskytter hvis vi har tullet. Det var en episode hvor foreldrene blåste opp en kommentar som lå på veggen til datteren. Hun syntes ikke selv det var noe stress, følte seg ikke som noe offer. Det var flaut med foreldrenes reaksjon.

En av de voksne deltakerne bekreftet at foreldre kan bidra til å øke konfliktnivået, og nevnte et eksempel med en mann som var dømt for trakassering og identitetstyveri:

Gutten som var utsatt for dette, hadde selv ordnet opp på en god måte. Han skrev en melding på Facebook om at får dere en ubehagelig melding, er det ikke jeg som har sendt den. Ungdom forstår dette, men en mor blandet seg inn og skrev på Facebook at mannen skulle vært steina og det som verre var. Hun bidro til å gire opp ungdommene og ga ekstra næring til konflikten.

En lærer fortalte at mange minoritets elever har så strenge foreldre at ved mistanke om oppdragervold og andre sanksjoner lar man heller være å involvere foreldrene i problematiske saker. Hun nevnte ett eksempel:

Jeg hadde en elev som var en beinhard nøtt, hun startet rykter på Facebook og la seg ut med alle vennene sine. Det var ikke snakk om å innrømme noe, og det var gått så langt at vi måtte invitere foreldrene til samtale. Da vi traffaren, skjønte vi raskt at her måtte vi tenke oss om to og en halv gang og i stedet dikte opp en snill historie. Faren var en skikkelig knallhard machotype med en helt annen mentalitet og kultur. Vi hadde en antakelse om at han kunne bruke vold som sanksjon. Han hadde ingen nyanser, det var ikke muligheter for å gå inn i dialog med oss. Konsekvensene av å fortelle hva som egentlig hadde skjedd, var så store at vi valgte å dysse ned det hele.

Læreren fortalte videre:

Venninnene som hadde vært utsatt for jentas ryktespredning på nettet, turte heller ikke å fortelle om det hjemme. De var redd for å få et rykte som urene, at det ville gå utover familiens ære, og at ryktene kunne spre seg til slekt og bekjente i hjemlandet.

Vi opplever rett som det er, at foreldrene ikke aner noen ting om hva barna holder på med. De sitter der i sofaen og involverer seg ikke, de vet knapt hva internett er. Vi har flere eksempler der vi har truffet på far, og skjønt at her er bildet så komplisert, så sammensatt, at vi må vurdere fra situasjon til situasjon om foreldrene kan involveres.

Ungdommene var stort sett enige om at foreldrene ikke må blandes inn i saker med mindre det er svært alvorlig. Samtidig uttrykte de at foreldrene har et ansvar for å forebygge at negative ting skjer, ved å lære barna sosiale spilleregler og forskjell på rett og galt.

De må snakke med barna sine. De som er ordentlig oppdratt, stjeler ikke andres identitet på en ubehagelig måte. De gjør det på en morsom måte.

Foreldre må lære barna sine nettfolkeskikk. Lære dem at kan du ikke si det ansikt til ansikt, kan du heller ikke si det på nettet.

SKOLEN MÅ TA DET MER PÅ ALVOR

Ungdommene mente at skolen både har en viktig forebyggende funksjon gjennom undervisning og bevisstgjøring i nettvett, og som problemløser. Ungdommene hadde flere innspill til hvordan skolen bør jobbe:

De må starte forebyggingen tidlig, allerede i barneskolen, 3.–4. klasse. Barna må lære hva som er lov og greit på nettet.

Lærerne burde gå dypere inn i problematikken. Skolen burde organisere «vennegrupper» eller sosialgrupper på facebook hvor elevene blir bedre kjent med hverandre. Noen tør ikke gå ut av facebook-gruppene sine.

Flere av ungdommene fortalte at de ikke hadde fått hjelp fra skolen når de fortalte om mobbesaker:

Jeg prøvde å snakke med sosiallærer og helsesøster. Skolen prøvde å hjelpe, men jeg fikk bare en samtale på ti minutter. Hun som ledet mobbingen, påsto at hun hadde problemer hjemme, og slapp unna. Lærerne fulgte det ikke opp, de trodde kanskje at det ville gå over.

Mobbingen ble bare verre og verre, og til slutt måtte jeg bytte skole. Men det er vanskelig å være ny i niende klasse, alle har funnet sin gruppe. Og alle i gruppen er like, bruker like klær og så videre.

En av de voksne uttrykte etter kafédialogen:

Ungdommenes erfaringer viser at skolen ikke tar det på alvor, lærerne tar det ikke på alvor – enten det er på nett eller i virkeligheten. Det er uhyre viktig at man ikke bagatelliserer, men virkelig går inn i sakene.

Andre hadde gode erfaringer:

Jeg har fått hetsmeldinger på Facebook. Vi hadde kranglet, og de ville ta hevn på nettet. Rektor tok det opp med hver enkelt som drev med mobbingen. Og jeg hadde egne venner som snakket med dem. Da gikk det over.

TUNGE SAKER Å ETTERFORSKE

To betjenter fra forebyggende avdeling på Stovner politistasjon deltok på en av kafédialogene og snakket med ungdommene om sine erfaringer med kriminalitet på nettet, også i de tilfellene da ungdommene er under 15 år. De har særlig vært borti saker med opprettelse av falske profiler og at det legges ut bilder uten tillatelse. Politibetjentene fortalte videre at å sende trusler eller stygge meldinger i andres navn kan straffes med bøter hvis man er over 15 år. Å true noen på nett er like alvorlig og straffbart som trusler ansikt til ansikt, men sakene oppleves som tunge og ressurskrevende å etterforske.

– Det kan være litt diffust på nettet: Hvor alvorlig er trusselen? Står man ansikt til ansikt med våpen eller lignende, er man i en annen situasjon det er lettere å definere, mente betjentene.

De fortalte videre om en sak der en elev hadde funnet passordet til læreren, og redigert fraværet sitt. Siden eleven var under 15, fikk lovbruddet en annen konsekvens enn påtale: Alle familiens PC-er og mobiltelefoner ble inndratt.

Politibetjentene la til at det på denne måten kan gå ut over hele familien om barna begår lovbrudd på nett.

Vi ser frustrasjonen hos foreldre, de klarer ikke følge med. Mange virker litt godtroende. De overlater mye ansvar til politiet og skolen, og flere har oppfordret oss til å snakke med elevene på alle skolene i bydelen om nettvett. Dette er utenfor vår kapasitet; foreldrene må selv se sitt ansvar. Når de kjøper mobil og PC til barna sine, har de ansvar for å følge med og lære dem hva som er greit og ikke greit å gjøre på nett.

Politibetjentene sa de har observert at noen foreldre er venn med barna sine på Facebook, men at dette ikke trenger bety at foreldrene får oversikt.

Vi vet at det forekommer at ungdom har to profiler – én for foreldre og familie, en annen for venner.

Panelet spurte politibetjentene om de hadde noen råd med hensyn til hvilke saker man bør anmelde.

Det er vanskelig å gi noe fasitsvar, det blir veldig personlig hva man ønsker å gjøre.

Vi kan ikke få med oss alt, mye glipper. Vi er avhengig av informasjon fra de unge selv, og vi er i kontakt med ungdom så mye vi kan. I enkelte fora er vi ute og kikker, og følger med på hvem som skriver hva. Men i det store og hele har vi tro på at ungdom fikser dette selv hvis de får nok veiledning.

Ungdommene hadde selv følgende tanker om politiets ansvar:

Politi bør fokusere på nettmobbing og falske profiler.

Ungdom må bli tryggere på at politiet kan ordne opp.

Fint med «banner» eller meldeknapp til politiet hvis man vil melde fra om uønsket oppførsel.

Hvis vi har problemer, vil vi snakke med en miljøarbeider fra politiet som jobber på skolen.

Det hadde vært flaut å anmelde selv. Men man kunne snakket med en nær venn som kunne blitt med til politistasjonen. Det er viktig å fortelle sannheten.

Når det gjelder trusler på nett, kan skolen megle. Eller man kan selv avverge situasjonen ved å svare vedkommende på en vennligere måte. Alt må ikke anmeldes.

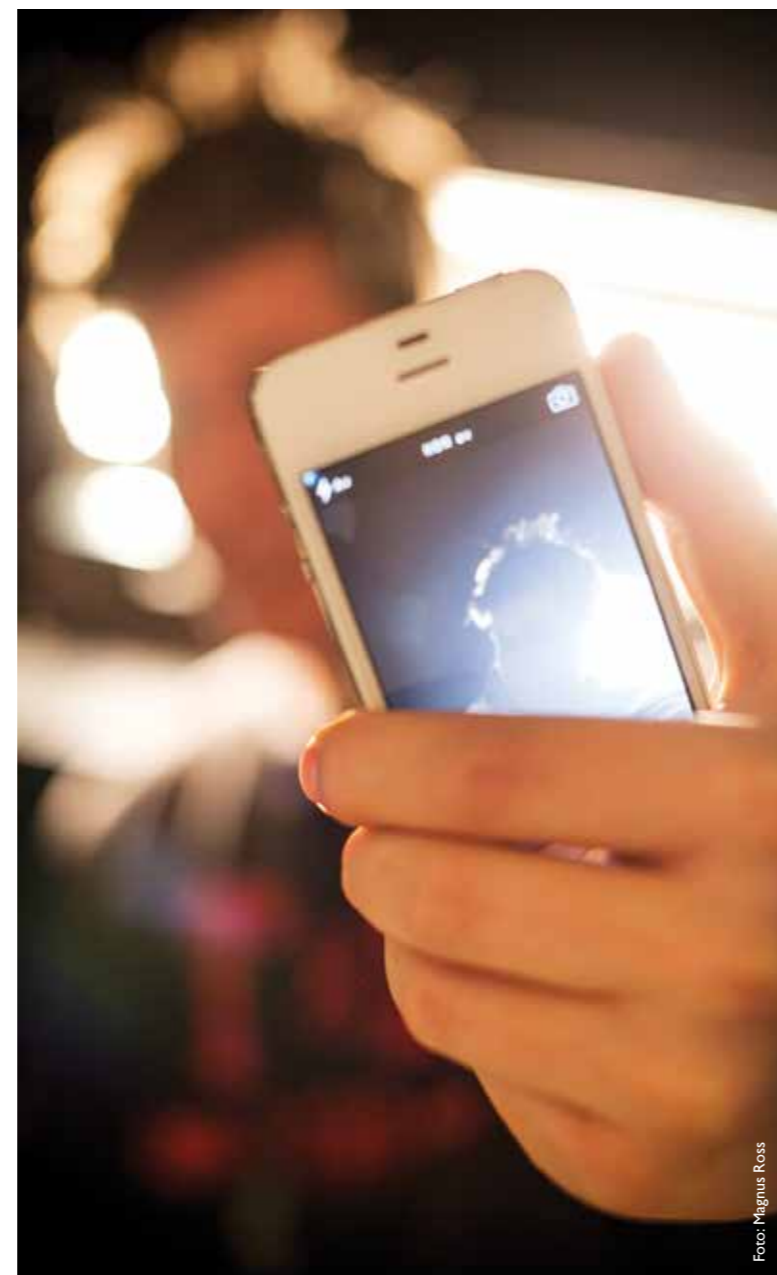

Foto: Magnus Ross

UNGDOMS FORSLAG TIL GODE AKTIVITETER

På den siste kafédialogen var formålet at ungdommene skulle komme opp med ideer og innspill til hva som kan være gode «ung-til-ung-aktiviteter». Det ble laget mange nye forslag blant deltakerne, og det var gjennomgående mobbing ungdommene ønsket å sette på agendaen. Ungdommene formidlet at det er viktig å synliggjøre konsekvenser av mobbing:

Det er bedre å få høre historier om konsekvenser av mobbing enn at politiet ramser opp hva som er rett og galt.

Eksempler på temaer som kan være utgangspunkt for en kampanje for å øke unges ansvarsfølelse for egne handlinger på nettet:

- Ulike typer mobbing
- Forskjellen på farlig/ufarlig «facerape»
- «Her gikk alt galt»
- Spredning og deling av bilder mot barns vilje
- Reelle mobbehistorier, der ofres historier formidles
- At man ikke bør tulle om religion og familie

Ungdommene var nesten entydige på at film er beste virkemiddel. Filmer når ut til flest. Det kan ha en verdi å formidle historier fra ofre og fra utøvere – og ungdommene mente det var viktig at de selv gjerne deltar i arbeidet med å lage filmer:

Vi vil intervju folk på «random». Spørre dem om mobbing. Om de har vært med på å mobbe noen, spørre hva de synes om temaene nettvett, mobbing, slang og «facerape».

Ungdommene nevnte at det kunne lages en serie med korte filmsnutter, reklamefilm eller dokumentarfilmer.

... hvor man snakker med et tidligere mobbeoffer og snakker med ham/henne om hvordan man fikk slutt på det. Eller film som viser folk som blir mobbet og folk som hjelper offeret.

Videre ønsket de seg et aktivt og oppdatert nettsted for ungdom. På nettstedet kan man dele historier, filmsnutter, informasjon om hjelpetilbud osv. Videre var de opptatt av at sosiale medier må tas i bruk for å spre film på YouTube, Facebook, Instagram og Twitter. Flere av ungdommene mente TV3 og VGTV er gode kanaler for ungdom.

Andre var opptatt av at det er viktig å jobbe lokalt for å involvere ungdom i bydelen:

Vi kan forsøke å få inn en sak i lokalavisen. Kanskje vi kan informere om tiltaket i forbindelse med en konsert i Alna. Kanskje vi kan ha lokale arrangement på kjøpesentre. Ungdom er på kjøpesentre når de ikke har så mye annet å gjøre.

De hadde flere forslag til ulike typer informasjonsmateriell, for eksempel en nettside i skoledagbøker. Noen mente man burde utvikle en «lovbok» om lov og orden på nettet, siden ikke alle vet hva som er lov og ikke lov. Den kan produseres både digitalt og i opptrykk. Noen foreslo at det lages et plastbelegg som følger med en ny iPhone med regler om hva som er lov og ikke lov. Videre ble det foreslått plakater med informasjon på T-banen og infokampanje i avis og nettavis.

Internett er en del av det offentlige rom. Derfor gjelder de samme lovene og reglene der som i samfunnet forøvrig.

Flere nevnte rollespill, teater og revy, og at det kunne gjennomføres i samarbeid med fritidsklubber. Andre nevnte konsert eller andre typer musikalske opptredener som inspirerer ungdom.

Videre mente flere at foredrag/skolebesøk/kurs kan fungere fint hvis formidlingen er god. Gjerne kombinasjon av film og foredrag, og gjerne unge foredragsholdere. Kanskje mobber og mobbeoffer kan være med på samme foredrag og fortelle sine historier. Ungdommene var enige om at noe som virker, er en inspirasjonsperson. En som kan formidle egne erfaringer – det holder ikke med noen som har levd et problemløst liv. Flere nevnte at man kan bruke en skuespiller eller andre typer kjendiser som appellerer til ungdom. Andre mente at man burde kurse yngre barn og elever i nettvett, og at man også bør undervise lærere – for eksempel lære opp lærerne en fast dag i året i nettbuch.

Ungdommene hadde klare meninger om hvordan materialet bør formidles, og hva som bør legges vekt på i utformingen av en kampanje. Aktiviteter, materiale og temaer bør:

- Bruke humor. Kombinere humor med det seriøse
- Appellere til følelser og formidle livshistorier. Viktig å vise hvor fælt det er.
- Være engasjerende, fengende og gjenkjennbart. Gjerne ta utgangspunkt i hendelser fra skolegården, fra fester og andre kjente settinger.
- Kunne deles digitalt, for eksempel på YouTube eller Facebook.
- Være kort og konkret. MÅ ikke være langt. Glem en 14 minutters sekvens.
- Formidles på en måte som gir «opplevelser».
- Ha norsk tale og engelsk tekst når det gjelder filmer (for dem som ikke forstår norsk).
- Bruke bilder framfor tekst. Ungdom vil ikke ha mye tekst.
- Involvere og bidra til deltakelse – ikke bare enveiskommunikasjon.
- Være interaktivt.
- Inspirere til forandring.
- Bruke fortellerstemme.
- Bruke ungdoms egne referanser.
- Bruke musikk.
- Fortelle hva som virker.

UNGDOMSKAMPANJEN

Nett er fett.
Men det finnes ingen slett.

Som en del av samarbeidsprosjektet i «nettgruppen» ble det gjennomført egne tiltak for og med ungdom. Nettgruppen inngikk avtale med Almedie, som laget to filmsnutter om identitetstyveri og selvpresentasjon. Almedie og nettgruppen gjennomførte auditions for

ungdom og innhentet også innspill fra ungdom om slagord til filmsnuttene og hvordan filmene skulle lanseres. Filmene er tilgjengelige på YouTube når man søker «Nett er fett. Men det finnes ingen slett».

OPPSUMMERING

Det store bildet er at ungdom bruker digitale medier for å ha kontakt med venner og bekjente, og at de er kompetente til å håndtere risikoer og en tøff sjargong på internett. Erfaringene fra samlingene tyder på at det er store gråsoner mellom det som er vanlig utprøving og tull, og det som er norm- og lovbrudd som er problematiske. Eksempler på det siste er identitetstyveri, tøffe ytringer, bruk av aggressive symboler og mobbing. Mesteparten av det ungdommene har kjennskap til erfaringer, skjer mellom bekjente. Ungdommene fortalte imidlertid om at ukjente hadde stjålet bilder fra dem uten å spørre om lov. Ungdommene er også tydelige på at ungdommer flest har liten kunnskap om lover og regler på internett, og at det er behov for å øke unges ansvarsfølelse knyttet til å ta ansvar for egne handlinger på nettet. Likevel var de godt kjent med at kriminelle handlinger skjer på digitale arenaer, og de kunne gi en rekke eksempler på det. Ungdommene uttrykte relativt lav tillit til foreldres ansvar og rolle i å følge opp norm- og lovbrudd, men understreket den viktige forebyggende rollen de kan ha i å oppdra barna sine til å ta ansvar for egne og andres handlinger på nettet. Videre er det viktig å undersøke nærmere om redselen for foreldres reaksjoner og straff mot barn kan være et hinder for å informere foreldre om unges risikoatferd på nettet.

Nettgruppen mener at samlingene har vist at vi ikke kan overlate unges internetthverdag til barna selv eller foreldrene. Det er viktig at alle oppvekstarenaer får økt innsikt i unges nettsjargong, og at ulike aktører jobber sammen for å skape en mer positiv og ansvarlig nettkultur. Videre må samfunnet ta et større ansvar for å forebygge internetrelatert kriminalitet gjennom å fange opp situasjoner som kan gjøre unge sårbare for å bli rekruttert til skadelige miljøer og fellesskap. For å få til det trengs det mer kunnskap og økt vilje til å fange opp mulige skadelige situasjoner og usunn utprøving på nettet. Det er viktig å jobbe forebyggende slik at både voksne og barn tar større ansvar for egne handlinger på internett.

Det er viktig at alle oppvekstarenaer får økt innsikt i unges nettsjargong og at ulike aktører jobber sammen for å skape en mer positiv og ansvarlig nettkultur.

Se filmene på YouTube: «Nett er fett. Men det finnes ingen slett.»

Foto: Libbeth Michalsen

NETT ER FETT. MEN DET FINNES INGEN SLETT.

Se filmsnutter for og av ungdom på youtube;
«**Nett er fett. Men det finnes ingen slett.**»

Trykk: GRØSET™

